

BUITEN

9^E JAARGANG N^O. 27

ZATERDAG 3 JULI 1915.

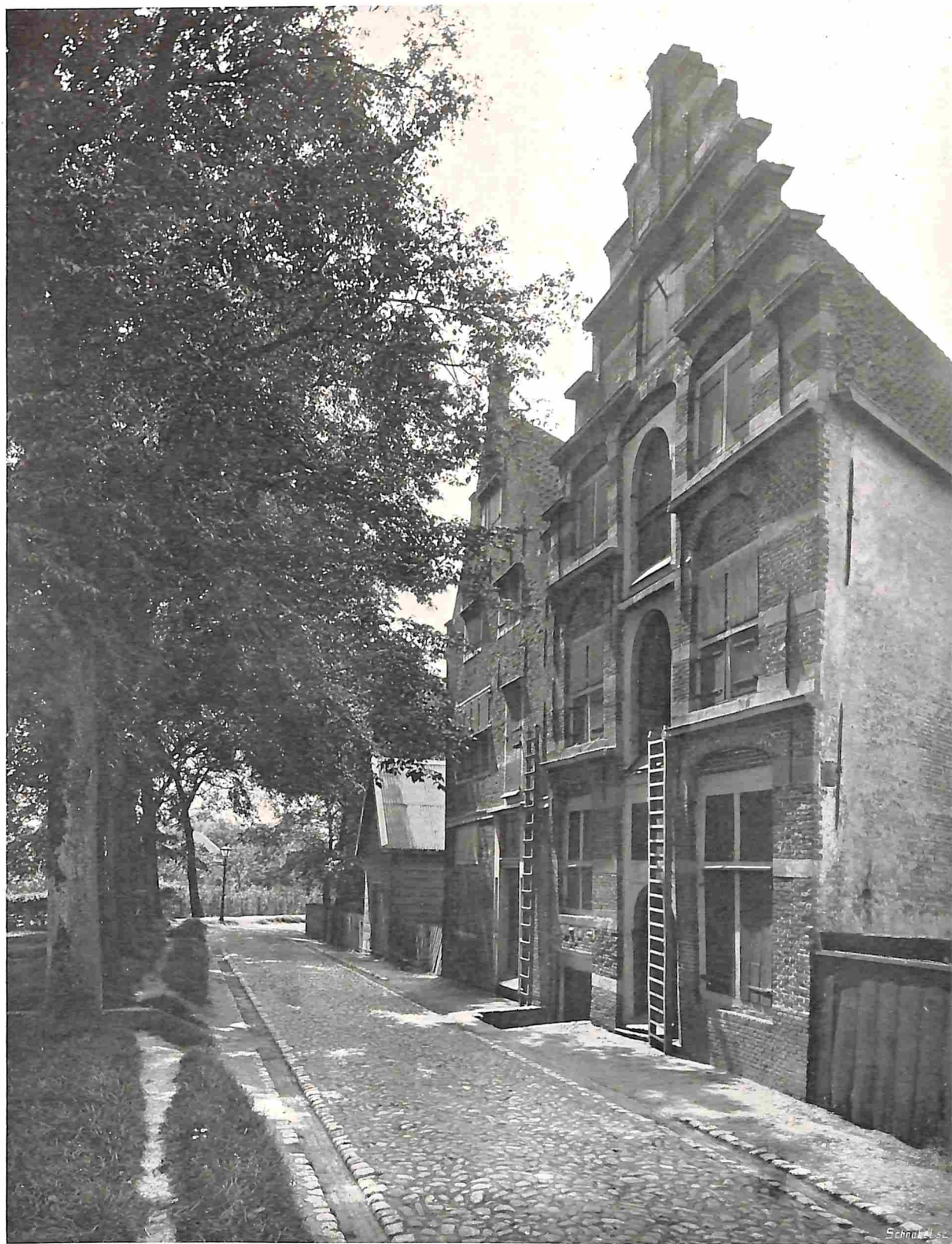

Foto C. Steenbergh.

OUDE PAKHUIZEN IN EEN „VERLANDELIJKT” GEDEELTE VAN ENKHUIZEN.
OP DEN ACHTERGROND HET SNOECK VAN LOOSEN PARK, AANGELEGD OP DE GROOTENDEELS
GEDEMPTE „NIEUWE HAVEN”, WAARVAN HET OVERBIIJFSEL THANS „BUITENHAVEN” HEET.
LINKS: HET WAAIGAT, DE VROEGERE VERBINDINGSVAART TUSSEN OUDE EN NIEUWE
HAVEN, DOCH THANS DOOD LOOPENDE.

...nie taal!

Redacteur: Mr. A. LOOSJES

INHOUD:

OUDE PAKHUIZEN IN EEN VERLANDELIJKT GEDEELTE VAN ENKHUIZEN. ILLUSTRATIE	BLZ. 313
DE STERRENHEMEL IN JULI, DOOR A. A. N.	„ 314
EEN BROEDERDIENST UIT 1815, DOOR M. C. KOOIJ—VAN ZEGGELEN (10)	„ 314
VERDWENEN BUITENPLAATSEN IN DE VECHTSTREEK, (VERVOLG), DOOR RO VAN OVEN, GEÏLLUSTREERD. BLZ. 316—320	
AFTREKKEND ONWEER, (GEDICHT), DOOR JAN J. ZEL-DENTHUIS.	BLZ. 317
ZIJN MEISJE, III (SLOT), DOOR DAVID P. ABRAHAM.	„ 318
NATUUR EN MENSCH, (III), DOOR P. J. BOLLEMAN VAN DER VEEN	„ 320
HET DUINROOSJE, DOOR K. SIDERIUS, GEÏLLUSTREERD	„ 321
DE HEILIGE PILLENDRAAIER, DOOR J. H. FABRE, (VERT. DOOR G. H. PRINSEN GEERLIGS), GEÏLLUSTREERD. BLZ. 321—323	
MANESCHIJN, (GEDICHT), DOOR JOANNES REDDINGIUS	BLZ. 324
EEN GROOTE KERSEBOOM IN ZUID-LIMBURG. ILLUSTR.	„ 324
DE LUCHT IN . . . ! DOOR P. KLOPPERS	„ 324

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

DE STERRENHEMEL IN JULI.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrenbeelden voor 18.5 uur sterretijd, d.i. omstreeks 11 uur middelenbare tijd. Men zie het Augustuskaartje van de N. R. Ct., dat half Juli verschijnt en dat voor 19 uur sterretijd geldt.

Zenith: Draak, Lier, Zwaan;

Noorden: Kleine Beer, Giraffe, Lynx, Perseus, Wagenman;

Noordoosten: Cassiopeia, Cepheus;

Oosten: Andromeda, Driehoek, Hagedis, Pegasus, Ram, Vischen, Waterman;

Zuidoosten: Dolfijn, kleine Paard, Vos;

Zuiden: Arend, Pijl, Schild van Sobieski, Schutter, Slang, Slangendrager, Steenbok;

Zuidwesten: Hercules, Schorpioen;

Westen: Boötes, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, Kroon, Maagd, Slang, Weegschaal;

Noordwesten: Grootte Beer, Draak, kleine Leeuw.

De Melkweg is al vóór middernacht prachtig te zien; hij vormt dan een boog van het Noord-noordoosten naar het Zuiden. Hoog aan den hemel staat de merkwaardige ovale lichte plek in den Zwaan, verder naar het Zuiden verscherpt zich hoe langer hoe meer de verdeling in twee takken, en in den Schutter is de Melkwegstroom geheel verbrokkeld, hier en daar tot kleine zeer heldere wolkjes.

Algalminima kunnen worden waargenomen: den 2en Juli even na middernacht, den 22en te 3 uur na middernacht (maar in de heldere schemering zal dat minimum wel nauwelijks waarneembaar zijn) en den 25en te middernacht. In de laatste week van Juli zijn er vallende sterren te zien met een straalpunt in den Waterman (bij de ster β), dat te middernacht al vrij hoog aan den hemel staat. Het is echter 26 Juli volle maan, en zoo zal men van het Aquariden-verschijnsel wel niet veel kunnen gewaar worden.

In Juli vertoonen zich gewoonlijk ook de Perseiden al in grooten getale. Deze vallende sterren zijn te beschouwen als losgelaten deeltjes van de komeet 1862 III. De zwerm is merkwaardig door den langen duur en de daarmede verband houdende duidelijke Oostwaartsche verschuiving van het straalpunt. Omstreeks den 20en Juli is het straalpunt op de grens der sterrenbeelden Cassiopeia en Andromeda te vinden, 10 dagen later in Perseus, half Augustus, als de Perseiden-stroom al uitgeput raakt, in het sterrenbeeld Giraffe. Tijdens de grootste werkzaamheid van den zwerm vindt men den radiant iets ten Noorden van γ Persei. Maar het zijn niet de Perseiden die hun bewegingsrichting in de maand

van 20 Juli tot 19 Aug. wijzigen, maar onze aarde: dat komt echter, daar wij alleen relatieve beweging kunnen constateeren, op hetzelfde neer.

De tijdsvereffening is in Juli nagenoeg constant: de zon is de heele maand een minuut of vijf bij de klok achter.

Den 5en Juli bereikt de aarde het aphelium harer elliptische baan om de zon: de afstand tot de zon is dan zoo groot mogelijk, 152.000.000 K.M., tegen 147.000.000 K.M. in Januari. Gelijk deze twee getallen onderling één dertigste van hun bedrag verschillen, zoo is ook in Juli de middellijn der zonneschijf één dertigste kleiner dan in Januari: het verschil, ten bedrage van 1', kan al met een sextant gemakkelijk worden waargenomen.

Er vertoonen zich tegenwoordig gaandeweg meer zonnevlekken. Een paar jaar geleden maakten wij een vlekminimum door, nu is een maximum in aantocht. Wie gelegenheid heeft, de plaats der vlekken op de zonneschijf van dag tot dag waar te nemen, kan constateeren, dat hun schijnbare baan thans de bolle zijde naar onderen keert. De vlekkengroep die half Juni op de zon zichtbaar was, is waarschijnlijk wel verantwoordelijk te stellen voor de sterke magnetische storing, die toen op het Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut te de Bilt is waargenomen.

Mercurius is in het eind van Juli morgenster; de planeet komt 25 Juli anderhalf uur vóór de zon op en kan misschien wel in de ochtendschemering gevonden worden.

Venus is nog steeds onder dezelfde vrij ongunstige omstandigheden als morgenster te zien. De heele maand Juli komt deze planeet iets meer dan een uur vóór de zon op. Men zie het lijstje in het nummer van 5 Juni.

Mars staat ook al aan den morgenhemel, en maakt zich langzaam uit den dageraad los. Half Juli zal men de roode planeet wel in de schemering kunnen vinden, tusschen de Pleiaden en Aldebaran.

Jupiter komt nu goed in zicht, en is zelfs al vóór middernacht in het Oosten te zien, in het sterrenbeeld Visschen. De planeet bereikt 19 Juli haar „stilstand” en gaat daarna „terug” d.i. Westwaarts loopen.

Saturnus is onzichtbaar.

Het Zevengesternte (de Pleiaden) zal in den nacht van 7 op 8 Juli door de smalle maansikkel — het is vier dagen na Laatste Kwartier — bedekt worden. De bedekking begint te 2 uur na middernacht, en dan staat het Zevengesternte nog laag.

Overneming verboden.

A. A. N.

EEN BROEDERDIENST UIT 1815.

DOOR

(10) M. C. KOOIJ—VAN ZEGGELEN.

VI.

GUARDIN, het kameniertje, alleen, bedrijvig in de drukte van den dag die haar stond te wachten, trippelde den corridor van lady Richmond's hotel over met een klepperend tikken van haar hooggehakte muiltjes. Een poos daarna sloeg de pendule zes, met diskrete zacht natrillende slagen.

Eva werd wakker. Een droom had ze doorleefd, een vreemde droom, die nog in haar bewustzijn dreef als een lichte wolk, maar ze wist niet wat ze had gedroomd. Even deed ze de oogleden weer dicht, bleef zoo stil liggen, wachtend in de teere atmosfeer van droomenwarm licht onder de gesloten oogen, pogend de vlottende beelden te vangen die haar waren voorbijgegaan. Maar zij verwaasden als nevels bij morgenlicht voor de klaarte van haar ontwakenden geest. En nu opeens werd zij geheel wakker ten tweede male. Vandaag de groote dag, haar bruiloftsfeest.

De zon scheen. Warm drong een breede straal door de zwaar roode venstergordijnen die even open stonden en de omvonkte lijst van het kozijn lieten zien. Goudstofjes warrelden in rozerood gewemel neer langs den parketvloer, langs de vergulde pooten der Louis XVI meubeltjes, over het gekleurd porcelein van den marmeren lavabo, tot op de stijlen van haar ledikant en de plooiën der rood zijden baldakijn. . . . Weer sloot Eva de oogen. Nu in die zon, denken aan haar geluk. . . . aan gisteren en vandaag en morgen!

Gisteren in het groene park van Grand Sablon. Wouter en zij, beiden op hun paarden onder de vooroverbuigende takken der jonge zomerboomen. Een goud geluk was haar toen toe gevloeid. 't Was of zij beiden reden in gecandanseerden stap, recht op hun doel af, naar het verre lokkende levensgeluk. . . . sst! nu nog even terugdenken, alles van deze laatste maanden eens herzien, van den beginne af. . . .

Eerst. . . . even trilden Eva's wimpers, eerst die ontmoeting in den Haag. Zij alleen met Wouter in de gobelin-kamer. Toen had zij 't gezegd. . . . dat ze hem lief had. Daarop die dagen vol emotie over Napoleon en haar alleen-zijn. Bang was ze hem te ontmoeten op straat of bij families en ze had ongesteldheid vóór-gewend. Maar toch had ze zijn brief gelezen, zijn korten brief vol had, niet antwoorden kon. Het leven was vol geheimen. Waarom had ze toen toch niet geantwoord? Waarom had ze hem zoo in het onzekere gelaten? Nu kon ze er om glimlachen, over haar vreemd gedrag, maar toch, verklaren kon ze het ook niet! Wouter

was nu zoo geheel van haar geworden, dat zij het nu niet meer kon begrijpen waarom zij zich zoo geschaamd had over het bekennen van haar liefde!... Vóór haar vertrek naar Brussel had zij hem toch even doen weten, wanneer zij daarheen ging en aan het slot had zij hem tot weerziens gewenscht. Toen was de drukte van de groote reis naar Brussel begonnen. In zes koetsen waren zij afgereisd. Lady Richmond en Eva in een koets, lady Gwendole met Marion Verstraete in de volgende, verder de twee kameniers, een lakei, de beide house-master, die alles regelden en voor de koffers en de paarden zorgden. Om Mylady niet te veel te vermoeien was de reis bij tusschenpoozen onderbroken. Men had in Gorcum en den Bosch rust genomen en kwam eerst na zes dagen in Brussel aan. Veel te langzaam naar Eva's zin. Zij zou het te paard vlugger hebben afgedaan, maar lady Richmond wilde haar bij zich houden als gezelschap.

Daarna de installatie in Brussel en het weerzien met Wouter...

Dat weerzien was eerder gekomen dan zij dacht, want al den eersten dag van zijn aankomst hadden zij elkaar gezien in het huis van den Minister van Maanen, waar zij en Emilie Wittinga dien dag dineerden. Wist ze nog wel zijn koelheid? — Trotsch en ongenaakbaar had hij voor haar gebogen en zij, even koel had haar mondaine révérence gemaakt. Zij had het verdiend. 't Was waar, met hem gespeeld had ze als de kat met de muis en toen kwam het groote leed. Als een reeks van droef zware dagen en nachten ging die eerste tijd aan haar voorbij... maar dan kwam die avond na het souper in het logement van Vlaanderen, aangeboden door de Engelsche officieren aan de Nassauers. De geheele avond zonk in het niet bij het laatste oogenblik, het naar huis gaan. Was het toeval geweest of opzet dat hij haar naar de verkeerde karos en niet in die van lady Richmond geleid had. „Opzet”, zeide hij, toen hij naast haar zat, „ik wil nu weten, Eva, ik moet weten”... Dat, dát was de echte verovering geweest! Zooals zij 't wilde, zooals zij het gedacht, gewenscht had. Van dat oogenblik af waren de geluksdagen begonnen. Als een zilveren kabbelende stroom was deze maand geweest na hun veroving. Ze hadden dadelijk besloten gauw te trouwen. Waarop zouden ze wachten? Integendeel, ze wilden liever hier in Brussel trouwen dan in Holland, want Brussel had hun geluk gekend en de tijd hier liep ten einde, zoodra Wouter's werk voor de grondwet was afgeloopen. Telkens was daar wel de schimmige schaduw van den dreigenden oorlog geweest, maar hun geluk lachte die weg en 't was, of de geheele omgeving van de Richmonds van lord Wellington die weg lachten! Men was in Brussel wachtend op den vijand, nu ja! maar daar waren al twee maanden mee heengegaan. Het was vroolijk in de stad, als de Engelsche royal-scots er marcheerden; 't hooge geluid van hun pijpers klonk als een lichte wiekslag in de lucht. Niemand kon aan iets sombers denken, aan gevecht, aan een bloedbad in deze vroolijke lichtgouden stad. Men liet zich gaan. Het leven is kort, het leven wordt maar eens geleefd... en eens maar zeefde de zon, zoo in je kamer, zoo in je hart als nu! Zij kende immers het leven? Ze was geen jong wachtend meisje meer. Ze was een vrouw, die veel had doorgemaakt. Wel jong nog, maar toch ervaren. Ze stond nu op haar hoogtepunt van het leven en nemen wilde ze het geluk dat zich bood. En was haar geluk niet bescheiden, vergeleken bij den uiterlijken glans die achter haar lag? Zeker, v. Rodenberghe werd gevierd hier, een knap rechtgeleerde was hij, gewaardeerd door de toonaangevende heeren... maar toch, naast Sir Macdonald, naast den geheelen Engelschen adel waarin zij al die jaren verkeerd had, was hij een sportje lager... ja, ja, maar daarom juist was haar geluk des te dieper, des te inniger... Zij ging een gouden poort binnen en achter de zachte schaduw was een lichte weg naar zonnige velden, naar parelmoeren hemel, naar zeeën van voortschuivende golfjes, naar het geluk, een wijde breedheid van blanke zaligheid...

Daar was geritsel aan haar deur en loom sloeg ze de oogen op.

Ze zag Gardin, haar kamenier, binnen komen, en even dralen op den drempel. Gardin bracht een blad waarop het coquette ontbijt voor Eva gereed was. Roccoco zilveren koffiekannetje en een kleiner voor de room; in een kristallen vaasje lichtgele kakes, naast een sure kop en bordje. Voorzichtig zette Gardin het blad op de kleine bruine met groen ingelegde tafel, schoof de roode gordijnen van het rechter raam open en spreidde daarna met gracieuse vlijende beweginkjes als van een poesje, een luchtige met kanten overgolfde peignoir over de leuning van een stoel voor Eva's ledikant.

Eva deed de oogen weer dicht voor al het brutaal gouden licht dat de kamer opeens instroomde. 't Was haast te schel, die overgang plotseling, maar ze had het zelf zoo bevolen aan Gardin. Als zij het ontbijt binnen bracht, moest ze opeens licht maken, dan moest Eva wel opstaan... maar vandaag, och, ze had zoo graag nog wat willen soezen, denken aan haar geluk, denken aan de toekomst.

„Fait beau temps!” zeide Gardin met een wit tanden-lachje, „Madame est bien heureuse!”

Het had zooveel geregend den laatsten tijd en nu opeens in Madame's bruidsdagen dit mooie weer!

„Si, si!” zeide Eva, „ik zal je wel roepen, Gardin, als ik aan mijn kapsel ben”.

De hakjes van 't kamermeisje tikten zoo bescheiden mogelijk over den parketvloer naar de deur, die ze zacht achter zich sloot. Eva vond opeens haar energie weer en vlug stond ze op. De wijde mouwen van haar wit nachtkleed vielen in dunne plooiën omhoog,

toen zij de blanke fijne armen rekte om het kanten nachtmutsje af te zetten. Toen golfde daar al het rood gouden haar neer op schouders en rug; juist bij de psyche gleed de zon er over, en begroef Eva's gezicht in een duizendradig spinnenweb van vlamlokken. Ze zag zich zelve even zoo. „Een rooie duivelin”, zeide ze zacht... „maar een mooie”... en met een flinken greep van beide handen, bracht ze al het golvend raggewerk naar achter, draaide er een knoop van zoodat nu blank en zacht haar gezicht te voorschijn kwam, waarin de oogen waren als twee fluweel-donkere bloemen. Voor de waschtafel staande, wies zij zich lang, speelsch, als een kind de druppels latende glijden over haar armen en terwijl zij zich droogde met de naar amandel geurende serviette, keek ze naar buiten, waar het loover van een beukenboom 't zomergroen neer drupte tegen een blauwe lucht. Een Engelsch liedje kwam haar op de lippen en ze neuriede het met ingehouden fluweel geluidje: „I saw the sunbeams in my chamber...”

O, 't leven leek nu een sunbeam, een gouden straal... Geluidloos viel haar nachtkleed neer en het ritselend neteldoek van kantbestrookte rokken, gleed om haar heen. Het gris-perle morgenkleed trok ze er over aan en daarna belde ze voor Gardin.

„Madame”, zeide Gardin bij het binnenkomen, „c'est Mademoiselle Verstraete...”

„Marion?” vroeg Eva, „ben jij daar? Come in, dear!”

Achter 't kamermeisje kwam Marion binnen, haar beide handen vol witte rozen en jasmijn; jong, frêle kindmeisje met de groote ronde hoed om 't fijne gezichtje, in een wit met paarse roosjes bezaaid kleedje.

„Van den brugom”, zeide Marion en legde de bloemen in Eva's schoot.

Het was een geur van prikkelende jasmijn, de fijnere van de rozen overheerschend. „Heerlijk!” zei Eva en boog haar blond hoofd, waarvan Gardin de haren al had doen neerstroomen, over het bloemenbed.

„Ik moest er heel veel lieve dingen bij zeggen”, zeide Marion lachend.

„Wel, zeg ze dan, meisje”, inviteerde Eva, „qu'est ce qu'il a dit?”

„Maar 't is beter dat hij die zelf zegt, denk ik”, zeide Marion... „ik zou ze niet zoo kunnen zeggen... neen, neen zeker niet...”

Gardin keek over haar blonde meesteres heen in den spiegel. Handig spelde ze de om haar vingers even omgekrulde lokken langs Eva's blank voorhoofd, zoodat het straks omlijst werd met een gouden krans van krullen. Dat was voor haar een werk van iederen morgen, ze deed het bijna gedachteloos, kon daarom haar opmerkingen in zich zelf maken.

Zij vond die Mademoiselle Verstraete een fijn mooi persoontje, maar er was iets wonderlijk nadenkends, haast iets treurigs in haar oogen. Vreemd, dat oogen zoo verschillen konden. Madame had dezelfde kleur van oogen als Mademoiselle; beiden van dat diepe fluweel bruin maar de uitdrukking was zoo anders. Het lag ook aan de wimpers. O, die mooie lange wimpers van Mademoiselle, die haar lichte schaduw wierpen als zij ze neer sloeg... maar dan, als ze lachte. Hoe veranderde dan opeens dat melancolieke gezichtje — een zon opeens. Neen zoo mooi als Madame was Mademoiselle niet; ze had een te groote mond, de neus was wat te scherp, maar als Mademoiselle lachte, dan keek ze toch liever naar Mademoiselle dan naar Madame. Marion sprak. Het was zoo'n mooie dag, ze was van uit de rue Montagne du Parc, waar v. Rodenberghe haar en Juffrouw Anne-Bet geïnstalleerd had, even naar de Grand Place gegaan waar zij bij Madame Viola die vóór het stadhuis met haar bloemkraampje zat, de bloemen had gehaald, den vorigen avond door Wouter besteld, en terug gaande met haar bloemen had ze den weg genomen door de Rue St. Jean, over de Montagne de la Cour.

„Heerlijk was 't”, zei Marion stralend, „zoo vroeg was ik daar nog nooit geweest. Er zit iets feestelijks in de lucht...”

„Ja, ja, maar zoo kom je er niet af, meisje”, plaagde Eva weer, „je moet me nog vertellen wat voor liefs mijn bruidegom je heeft mee gegeven voor me?”

„Ik denk werkelijk dat het beter is dat hij zelf zegt...”

„Maar hij komt niet, lieve, vandaag hebben wij afgesproken elkaar niet te zien voor van avond. Den heelen morgen en middag moet hij nog alles voor den Minister klaar maken...”

„Ja, ja maar mij heeft hij gezegd”, viel Marion in de rede, „dat hij toch nog even komt vóór het werk begint!”

„Ça, ça!” zeide Eva en met haar keurig gekapt hoofdje knikte ze 't meisje toe in den spiegel.

„Mijn blauwe maar, Gardin”.

Gardin had de kast al open gemaakt waarin Eva's zacht getinte toiletten hingen. Een blauwe dun barège kleed met rose toeven werd haar nu gebracht. Ze gleed er in, na het grijze morgentoilet uitgedaan te hebben en terwijl ze zelve haakjes en knoopjes vast maakte, vroeg ze opeens:

„Nog geen bericht uit Amsterdam?”

Marion zag haar aan en wachtte even met haar antwoord.

(Wordt vervolgd).

VERBETERING.

De molen, in ons nummer van 19 Juni l.l. boven op blz. 299 afgebeeld, is niet „de voormalige molen het Luipaard aan den Middenweg” (deze molen bestaat nog) doch *de voormalige molen „de Jager” aan den Voorweg, thans Fred. Hendrikstraat.*

OVERDAM, de Hofstede van den H. Pieter. Melk-
pot, siende op de schans (1) Hinderdam.

OVERDAM, Jardin de plaisance du S. Pierre
Melkpot, Regardant sur la Fortresse (1) Hinderdam, 90

VERDWENEN BUITENPLAATSEN IN DE VECHTSTREEK.
DE VECHT BIJ HINDERDAM IN HAAR GLORIETIJD.

VERDWENEN BUITENPLAATSEN IN DE VECHTSTREEK.

(Vervolg).

IN de bezoeken van den Czaar mocht nog een andere Vechtbewoner zich verheugen n.l. Christoffel van Brants, Consul van den Czaar te Amsterdam, of zooals men in die dagen zei, „resident van Moscovie”. Deze woonde op de Keizersgracht tusschen Wolve- en Huidenstraat, schuin tegenover de Komedie, en bezat een weelderig buitenverblijf aan de Vecht, waar Peter in 1717, ofschoon hij weliswaar slechts één nacht ten huize van Brants in Amsterdam doorbracht, verscheidene malen een bezoek bracht. Daar werd hij luisterrijk ontvangen in het groote statige huis, omringd door uitgestrekte tuinen, die men aan de Vechtzijde door een monumentale poort betrad. Volgens den smaak des tijds waren deze opgeluisterd door opvallend fraaie fonteinen, terwijl de groote vijver met kunstige waterwerken pronkte. Natuurlijk was ook hier een Oranjerie, een „Oranje-Stoove”, zooals ’t in goed Nederlandsch werd genoemd; dicht daarbij echter was een inrichting, die men stellig niet in al te groot aantal in ons land aantrof. Want waren badkamers een ongekende luxe, een Russisch bad behoort nog heden ten dage niet tot de onontbeerlijke benodigdheden van den Hollander. Op de buitenplaats van Brants vonden zijn uitheemsche gasten dus wel alles, wat voor hun Russisch comfort was benodigd.

De tuin was verder versierd met de gebruikelijke vazen en tuinbeelden, de meesten door den architect Simon Schijnvoet ontworpen. Deze werd steeds door Brants geprotegeerd, wat hem ook in nadere aanraking met Czaar Peter bracht, die, toen hij in 1697 ons land voor ’t eerst bezocht, ook het vermaarde kabinet van natuur en kunst, dat Schijnvoet toebehoorde, bezichtigde. Het werk van den architect schijnt een bijzonder gunstigen indruk op den Czaar te hebben gemaakt, want de paleizen en lustsloten, door Peter gesticht, hebben iets van den zwaarmoedigen en met sieraden overladen trant van Schijnvoet. Misschien werden ze door Schijnvoet’s leerlingen gebouwd. Dat intusschen Schijnvoet sterk door resident Brants werd geprotegeerd, blijkt wel uit het feit, dat deze hem zijn „Voorbeelden der lusthofciraaden, zijnde vaasen, pedestallen, orangiebakken, blom-potten en andere bijwerken &c”, opdroeg, zooals blijkt uit de titelprint: „Aan den Wel Edelen Gestrengen Heer den Ed. Heere

Christoffel van Brants, Rijks-Edelman, Hofraad en Resident &c van zijn Caarze Majesteit &c; &c; &c; Resideerende tot Amsterdam werden deese Lusthof Ciraaden eerbiedelijk opgedragen van zijn Edelheids dienst-bereide S. Schijnvoet”. Hierin vindt men een groot aantal afbeeldingen van tuinsieraden, zooals men die op de buitenplaatsen aantrof, o.a. vazen met mythologische en Romeinsche historie-voorstellingen of met medaillonportretten versierd. Een der platen toont ons het portret van Christoffel van Brants, omringd door 12 medaillonafbeeldingen van Petersburg (afgebeeld op blz. 320). Het laat ons het type zien van den zelfvoldaan-glimlachenden rijken Amsterdamschen koopman, van een man, die zijn keizerlijken heer in vorstelijke royaliteit overbluifte. Immers, het gebeurde, dat Peter, om zijn gemalin een denkbeeld te geven van de weelderige inrichting eener Hollandsche patricischewoning, Brants de opdracht gaf, zulk een huis in miniatuur voor hem te laten vervaardigen. Brants spaarde moeite noch kosten: de beste kunstenaars van dien tijd werkten mee om die opdracht te volvoeren. De grauwtjes boven de deuren van het poppenhuis werden door de Laïresse geschilderd, het plafond, Prometheus met de aangestoken fakkel (een lievelingsmythe van Peter) voorstelt, door Benoist. Het behangsel in de zijkamer werd door van Huizum, het zolderstuk met vogels door Weeniks, de schoorsteenstukken door Hondcoeter en Verbruggen vervaardigd. In jaargetijden zinspelend, die door den beroemden Vianen zijn gedreven. Verder schilderden Voorhout, Dusart, Hoogzaat e.a. er schoorsteenstukken en plafonds. ’t Was dus wel een juweeltje van kunstenaarsarbeid, maar toen ’t op betalen aankwam, vond Peter ’t te kostbaar, waarop Brants ’t voor zichzelf behield. Hij hield aantekening van de onkosten tot f 30.000: wat daarna kwam, noteerde hij niet!

Trouwens, Brants verstond de kunst, ’t geld met zwier te verteren, waarvoor hij dan ook bekend was. In 1721 liet hij ter eere van den vrede tusschen Rusland en Zweden een groot vuurwerk op den Amstel afsteken. Ook dit vuurwerk werd ontworpen door Simon Schijnvoet, die daartoe met twee zijner helpers 14 dagen in den Colveniersdoelen logeerde. Op den avond van

9 December aanschouwde Brants met zijn gasten van daaruit 't vuurwerk, téwilt hij er den volgenden avond een groot bal gaf. De Kasteleines presenteerde hem voor dit alles een rekening van f 13.800: dit was zelfs een Brants te machtig, die haar voor de schepenen dagvaardde.

Maar ook voor andere, minder wereldsche zaken, was Brants te vinden. Zoo stichtte hij reeds bij zijn leven, hoewel 't pas na zijn dood in 1733 werd ingewijd, het Brants Rus Hofje, waar Luthersche ongehuwde vrouwen of weduwen boven de 50 jaar gratis kost en inwoning, benevens uitkeeringen in geld genieten. Hiermede deed hij stellig een goed werk, wat mede betuigd wordt door 't opschrift op 't gebouw:

Brants door de Koopmanschap tot
Rijkdom en tot Eer

Geklommen, heeft mij in de Naa
nacht van zijn leven,

den Ouden tot hun Troost ter

Wooningen gegeven.

Aanschouwer, is Uw doen gezeegent

van den Heer,

Volgt Brants in deugden, in zijn
Liefde tot de A

Liefde tot den Armen,
Godt gaff hem dat hij mild zij.

Godt gaf hem, dat hij mild, zig
hunner kon Erbarmen

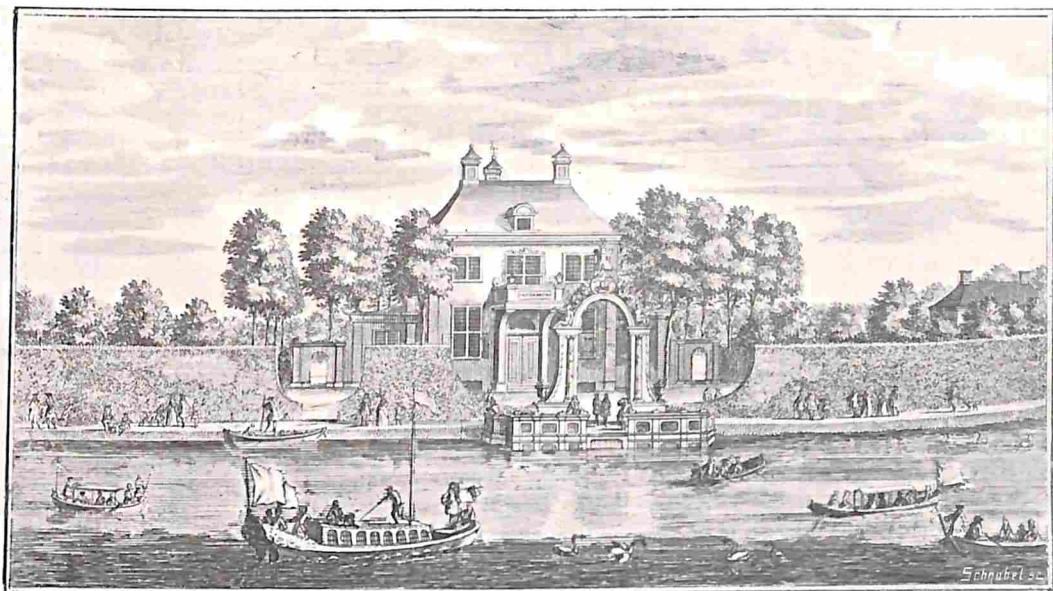
De naam Petersburg bleef bestaan in den naam Petersburgsche weg, die zich uitstrekt vanaf de Reevaart of Nieuwe Vecht tot de Vecht bij Nederhorst den Berg.

Heeft Brants op deze wijze zijn naam doen voortleven bij het nageslacht, een andere Amsterdammer deed 't op andere wijs. Een eeuw vroeger, in 1633, had de Amsterdamsche koopman en reeder Pieter Reael, sinds 1621 Ontvanger der Gemeenelandsmiddelen over de Stad en 't Kwartier Amsterdam, de hofstede Nesserack (genaamd de Nesch, van Jhr. Ernst van Rhede van de Vuursche gekocht: 't was en is nog een eilandje, aan alle zijden door de rivier de Vecht omspoeld, die daar buitengewoon vischrijk is. Sinds dien tijd werd de Nes 't Realeneiland genoemd, ofschoon in de laatste jaren de oude naam van de Nes weer meer in zwang is gekomen. De legende vertelt, dat de koopsom geheel in gouden ducaten werd uitbetaald, maar waarschijnlijk heeft de naam van de familie Reael ertoe meegewerkt dit verhaal in de wereld te brengen. Wat er ook van zij, de plek was lang niet kwaad gekozen om er een lustverblijf te bouwen. Zoo vrij als een vogel in de lucht was men er: het eilandje was slechts over een houten ophaalbrug te bereiken. In 1687 werd 't huis gebouwd. Als curiositeit wordt vermeld, dat de eerste steen 8 April 1687 werd gelegd en 't werd „onder Dak gebracht den 21 Augustus 1687 en in die tijdt om de Regen niet eens hoeven uyt te scheyden!" Dat is dan ook waarlijk een streepje aan den balk waard in ons waterrijk landje. 't Huis, dat er werd gebouwd, kreeg in 1688 den naam van *het Huys te Nigtevecht*: de ophaalbrug moest door de Heeren van Utrecht onderhouden worden. In de voorrede tot de 8 kopergravures door Stopendaal naar H. B. Kramer wordt gezegd: „De Plaats leyt heel playsant, daar rontom een Laan van Eyken, Nooten en Ipen-bomen is, diergelycke weet ik niet in tien uren in 't ronde aan te wysen". Al is het eiland thans in hoofdzaak met wilgenhout beplant, nog valt die „playsante" laan duidelijk aan te wijzen, al is alles verwilderd en wordt hetterrein in hoofdzaak gebruikt voor de jacht op fazanten en waterwild.

Van 't royaal gebouwde huis is echter geen spoor meer te bekennen: misschien is 't huis van den eenigen bewoner van 't eiland een voormalige tuinmanswoning of dergelijke. Een plattegrond, door Stopendaal in bovengemelde collectie vervaardigd, laat ons duidelijk de inrichting van zoo'n patricisch buitenverblijf zien. Gelijkvloers waren de keukens, de kelders en de knechtskamer. Daarboven was de woonverdieping, waar ook de onvermijdelijke zaal en de eetkamer zich bevinden, terwijl de tweede verdieping 5 slaapkamers bevatte: een daarvan was buitengewoon groot, even groot als de zaal: ze schijnt als statievertrek te hebben gefungeerd, te oordeelen naar 't enorme ledekant, dat afzonderlijk op den plattegrond is aangegeven.

(Slot volgt). RO VAN OVEN.

Overneming verboden.

PETERSBURG de Sint-peters van de Rijk der Oostersche Rysch Christoffel van Brande, Nicks Edelman, Geraerd van Resident, 22-jarige Caesarsche majesteyt 1822-23, Residendeende tot, in den dach van den 22-jen van hage, Versterke in Oostersche Rysch, Mandatellen, 1822-23.	PETERSBURG Lieu de Naissance du Sieur Nicks Edelman, Mandatellen Christoffel van Brande, Centre-homme de l'Empire Caesarsche, Geraerd van Resident, 22-jarige Caesarsche majesteyt, 1822-23, Residendeende tot, in den dach van den 22-jen van hage, Versterke in Oostersche Rysch, Mandatellen, 1822-23.
---	--

VERDWENEN BUITENPLAATSEN IN DE VECHTSTREEK.
DE IUSTPLAATS PETERSBURG, VECHTZIJDE.

AFTREKKEND ONWEER.

Aan Mevr. C. Bastiaanse

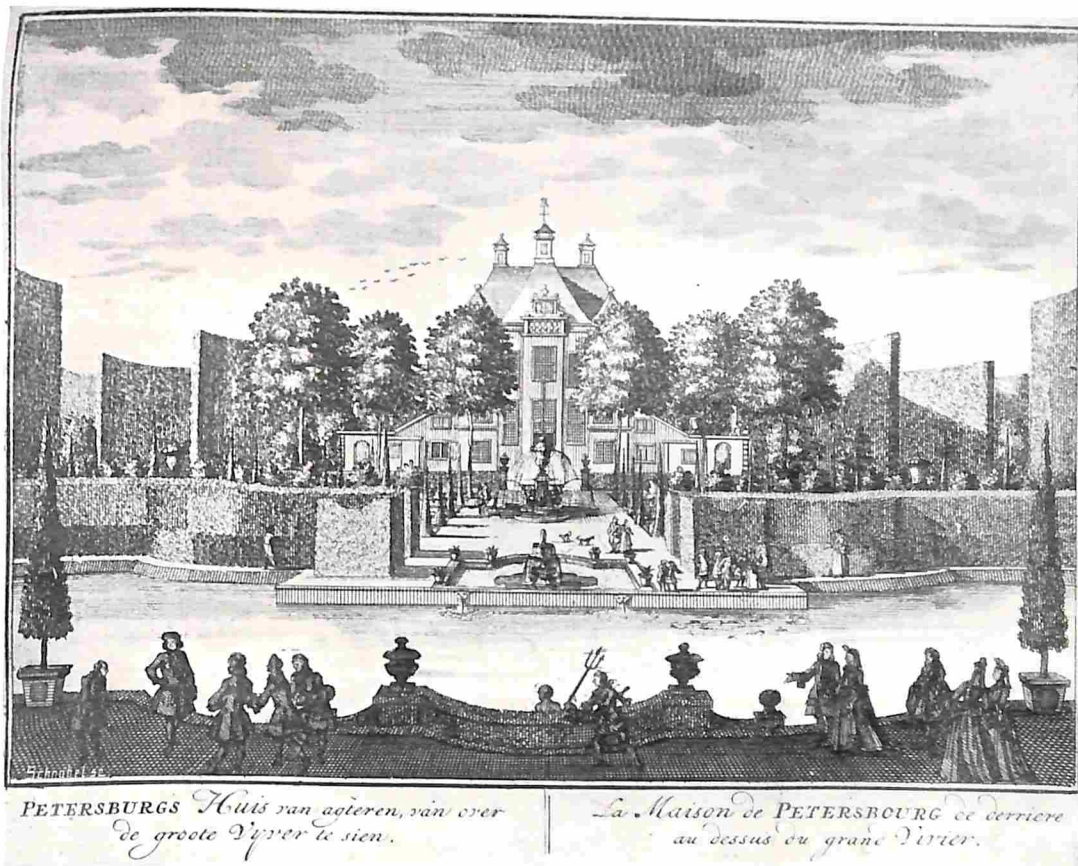
De maan wuift achter blauwe wolken teeder,
En zendt haar stralengroet langs bosch en heiden,
Weerkaatst het zilv'ren licht met zacht verblijden
In blanke en onbewogen vloed, iets breeder.

Geruischloos schier dwaalt daar een nachtuil weder,
 Heel even suizewiekt hij bij het glijden
 En speuren in deze avondstille tijden,
 Dan daalt hij statig in het pijnwoud neder.....

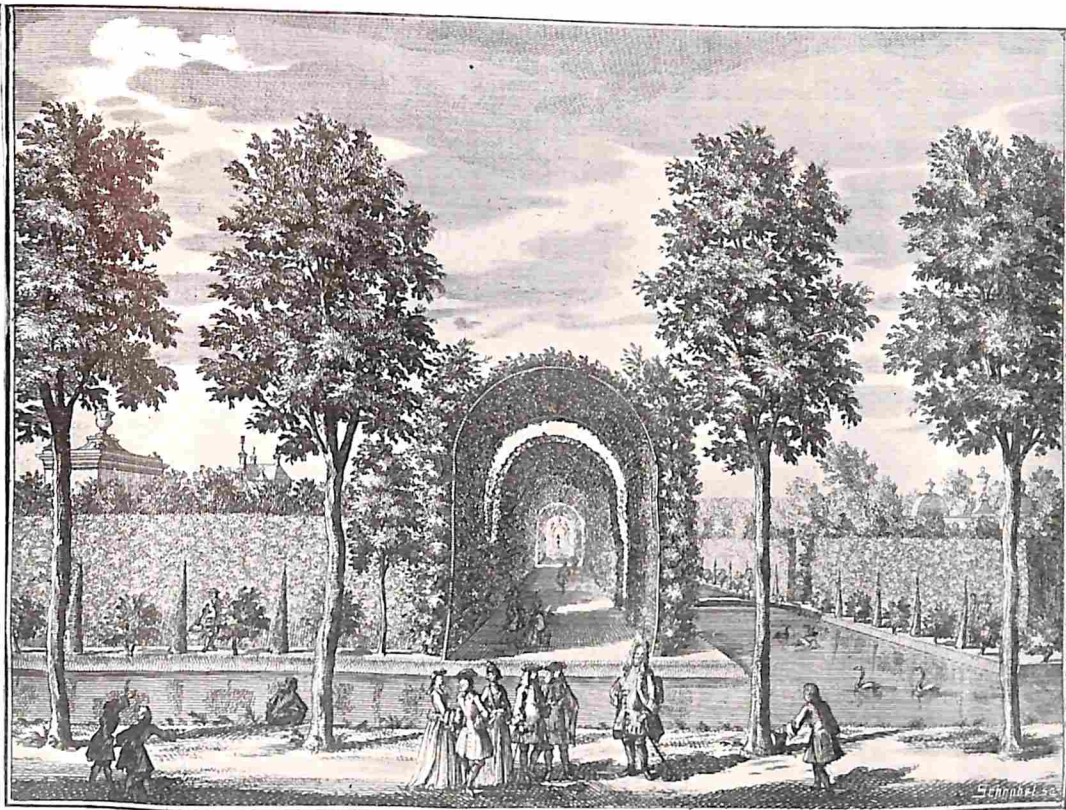
Ginds, langs den Westerhemel, onverwacht,
Glanst 't weerlicht door den zoelen zomernacht,
Verbleekend gloed van duizend, duizend sterren;

Totdat het licht aftrekt en nauw van verre
Het donker blauw baadt in metalen pracht;
't Al roerloos ligt, en stil den morgen wacht.

JAN J. ZELDENTHUIS

VERDWENEN BUITENPLAATSEN IN DE VECHTSTREEK.
PETERSBURG MET VIJVER, VAN DEN TUIN UIT GEZIEN.

PETERSBURGS gesigt door de Berceaux.

Vue de PETERSBOURG par les Berceaux.

VERDWENEN BUITENPLAATSSEN IN DE VECHTSTREEK. GEZICHT IN DE TUINEN VAN PETERSBURG.

— Louise, ik ben zoo bang, zoo bang.... Zeg, Louise, als hij eens stierf.... Zou hij gauw beter zijn?... Ik ben zoo bang.... zoo bang....

Met brekende huil-stem angstig-schreide moeder voort. 't Deed haar goed te kunnen rusten tegen Louise aan. Ze luisterde gretig naar de opbeurende troost-woordjes die ze haar toefluisterde. Ze keek naar haar op in innig gevoel van dankbaarheid en vage hoop.

— Wil jij opblijven, Louise, vannacht? Ik heb niemand anders. Ik voel me zoo moe, zoo op. Zou hij genezen? Louise, als hij sterft, gooi ik me 't water in.... Louise, zal je me helpen? Hij moet genezen, hoor je, hij moet beter worden.... raasde moeder door in wanhopige angst-vertwijfeling. Ze drukte zich heftig tegen Louise aan, wou gauwer doorstappen, hoorde niet meer wat tegen haar gezegd werd, herhaalde steeds voor zich uit, als in waanzin:

— Hij moet genezen, Louise.... Als hij niet geneest gooi ik me 't water in....

En toen ze eindelijk thuis waren, moest ze, in hoogsten drang naar smart-uiting uitschreeuwen, aldoor smeekend, met kerm-geklaag in de schorre, heesche stem:

— Hij moet genezen.... Hij moet....

IV.

Wekenlang nog lag Dolf ziek. Terwijl hij worstelde met zijn sterk-gezond gestel tegen de doodende ziekte die zijn krachten sloopte, had hem vaak de lust bekropen zich op te richten, en de dekens die hem zwaar op 't lijf drukten, van zich af te gooien. O, de lange, eindeloze nachten, als hij het tot stikkens toe warm had, als de pijn fel en diep priemde in zijn borst, als 't zweet hem droop langs 't lijf! Dan was 't hem of de dood ging komen. Gegild had hij, schel gekrijscht, schreiend gekreund. In een vaag visioen had hij zijn moeder en Louise gezien, haar stemmen gehoord, maar geen indruk was tot hem doorgedrongen. Telkens wanneer hij de oogen wou opendoen, had hij hetzelfde tergende vaal-roode schijnsel van 't nachtlampje gezien. Hij had de hemel gedankt, dat 't dag werd. Dan viel hij meestal in slaap, dood-moe, op, met diepe smart-lijnen in zijn gezicht gegroefd.

Jachtende onrust had bij moeder voorgezeten gedurende heel zijn ziekte. Heele uren zat ze bij zijn bed, niet meer durvend kijken naar zijn door pijn vertrokken gelaat. 's Nachts sliep ze niet, al wist ze dat Louise zat te waken. Loom, met doffe slagen in het hoofd stond ze 's morgens op, met een gevoel van nooit-eindigend leed in zich. Bij 't minste gerucht trilden schokken door haar heen. Haar oogen waren als droog geschreid. In oogenblikken van starre vertwijfeling was 't haar een heilige behoefte te gaan bidden in onstuimig verlangen, haar leed een weinig te verzachten.

Zoo was 't gedurende weken geweest, — weken die jaren hadden geschenen. Nu, vandaag, mocht Dolf voor 't eerst weer buiten. Na zeurig regenweer, was eindelijk de zon doorgebroken. In het tuintje achter de zitkamer was alles met hel licht beplast. Bloemen pronkten in den glanzenden zonneshijn. De hooge, statige boom wiegde zacht-ruischend heen en weer.

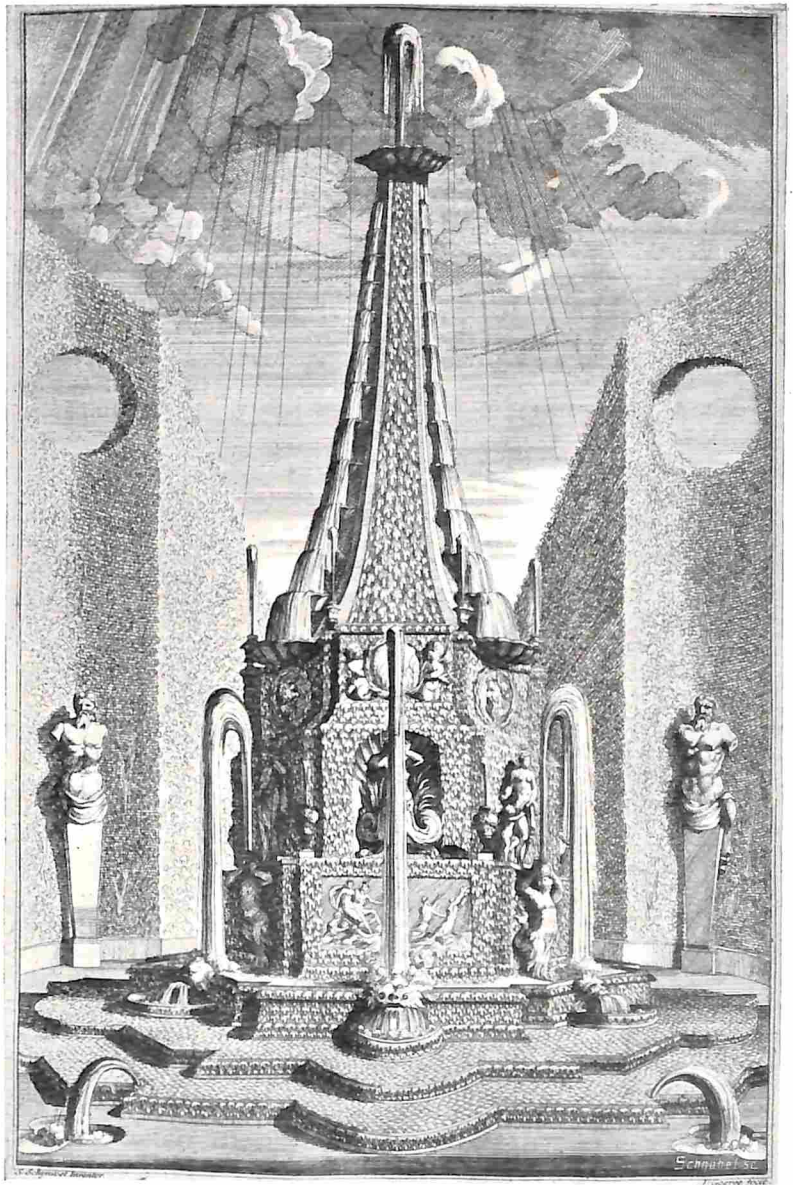
Hooge vreugde speelde in moeder, deed haar glimlachend voor zich uitkijken. Jolige gedachten gingen haar door 't hoofd. Aan

de trieste dagen die voorbij waren dacht ze niet meer. Haar zoon was beter; — dat was genoeg en maakte haar gelukkig.

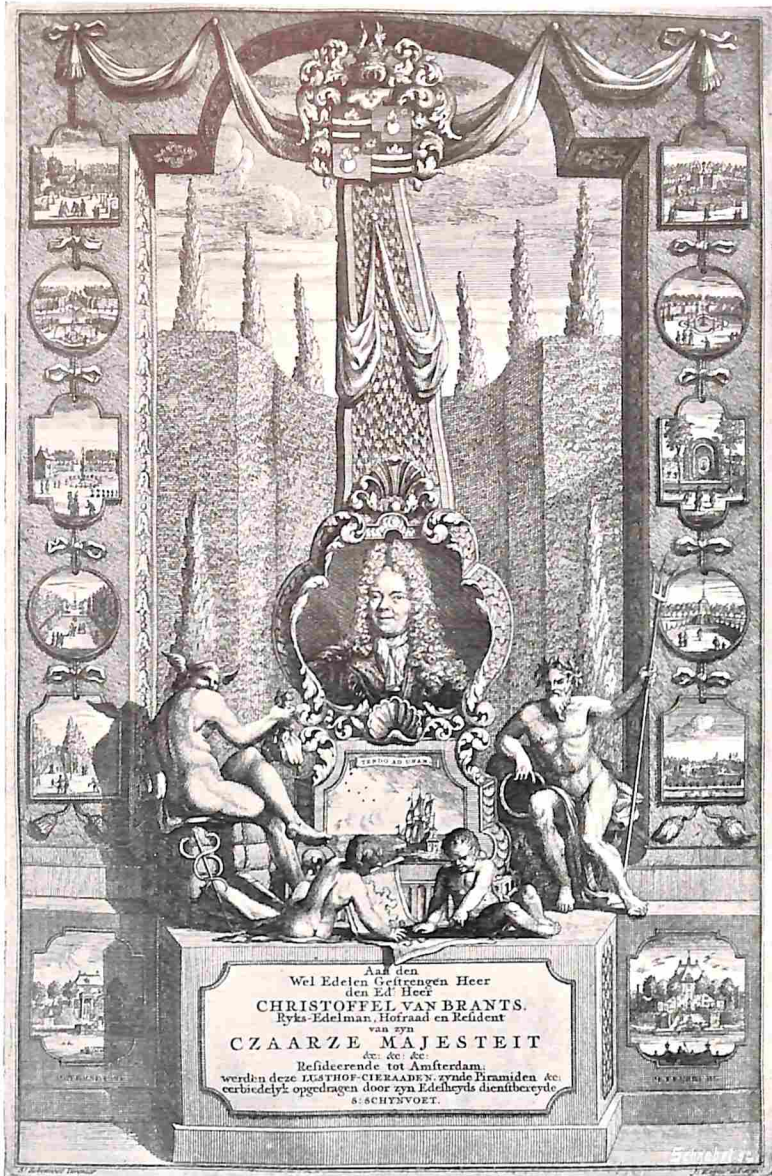
Ze zat in de achterkamer en zag Dolf langzaam voortwandelen in het tuintje. Hij koesterde zich in de fleemende stralen van de zon, loerde naar de vogeltjes die voorbijvlogen. Wrang medelijden doorweekte haar plots bij 't opmerken van zijn smal, bleek gezicht. Zou hij weer zoo krachtig en fier worden als vroeger? Maar 't bewustzijn hem genezen te weten verdrong dadelijk die bange gedachten van twijfel. Ze keek al maar toe, als wou ze zijn beeld heel diep in zich prenten, net of ze hem voor 't eerst weer zag na lange, lange afwezigheid. Weldadige trots ging haar bezielen als ze zijn fijne, sterk-sprekende gelaatstrekkende opnam en zijn hooge gestalte haar opviel. Wat was hij toch knap, — ook nu, na zijn ziekte.

Louise kwam binnen, groette haar vriendelijk, ging toen naar Dolf toe. Een onprettig gevoel van gestoord-worden in heerlijk-zacht gemijmer doorflitste even moeders gemoed, — héel even.

En nu, — ze wist niet waarom, doemden plots weer al de treurige ziekte-dagen van Dolf in haar geest op. Ze zag hem weer liggen met zijn dood gezicht, hoorde zijn smeekend gekerm, dacht weer aan die hopeloos-ellendige nachten, toen Louise op was, haar hielp en bijstand verleende, niet lettende op zichzelf, en haar troostte altijd, als ze geen uitkomst meer zag. Hoe had ze die weeë tijden van angst en ontzetting kunnen doorkomen als ze Louise niet had gehad? Hoe had ze de kracht gevonden al dat schrijnende leed te dragen, als Louise haar geen moed en troost had gegeven door haar warme liefde, — haar niet had bijgestaan en opgebeurd. O, ze was er 't meisje zoo dankbaar voor,

VERDWENEN BUITENPLAATSSEN IN DE VECHTSTREEK.
ACHTTIENDE EEUWSCH WATERWERKEN, DOOR SIMON
SCHIJNVOET ONTWERPEN.

VERDWENEN BUITENPLAATSEN IN DE VECHTSTREEK.
BUSTE VAN CHRISTOFFEL VAN BRANTS, OMRINGD DOOR
12 MEDAILLON-AFBEELDINGEN VAN PETERSBURG.

hartstochtelijk dankbaar, uit den grond van haar hart. 't Was haar of Dolf zijn leven aan Louise had te danken. 't Trof haar nu scherp-pijnend, Louise, al den tijd dat ze Dolf kende, gierend, onverdiend onrecht te hebben aangedaan met blinden opzet, — onrecht dat ze herstellen moest.

En plots ging haar als een wrang verwijt door 't hoofd, dat ze nog geen woord van erkentelijkheid tot het meisje gesproken had. Een warme golf van vreugde dankbaarheid werd haar over 't lichaam gegoten. Ze gluurde onwillekeurig het tuintje in, zag hoe Dolf naast Louise liep, steunend op haar arm, heel vertrouwelijk, heel tevree. Ze kon zich niet meer bedwingen, hunkerde naar uiting van haar blijde dank-gevoelens. Ze stond op, liep naar Louise toe, nam haar hoofd in bei haar handen, kustte 'r op heur haar, op 'r wangen, en met haar zachte stem waarin kieuwelende ontroering beefde, kon ze haar slechts toefluisteren, als ware 't een geheim:

— Lieve, goeie, goeie Louise....

Dolf keek toe, — zwijgend, — gelukkig.

DAVID P. ABRAHAM.

NATUUR EN MENSCH.

III

HET VOLKOMEN FAILLIET VAN MENSCHELIJKE „CULTUUR”, VERGELEKEN MET „NATUUR”, ZOOWEL IN VREDESTIJD ALS IN OORLOGSTIJD.

WIJ behoren ons nooit vijandig te stellen tegenover de natuurkrachten, daar we door onze hoogere ontwikkeling en diep innerlijk, inzicht hebben gekregen in het verhevene en voor het heelal nuttige en noodzakelijke dier krachten. Waar nu in mijn vorig artikel er even op gewezen is, dat de Termieten door hun grootsche bezigheid in de natuur een niet te onderschatten natuurkracht vormen, maar zich ook vaak bedienen van hout uit de menschenmaatschappij, is dit dus een moment van betekenissen in mijn betoog dat dit bespeuren van ontmoeting van „natuur en mensch” bij de hoogere ontwikkeling, waarop de mensch zoo prat is, en die hij als strijdwapen tegen de natuur altijd voor den dag haalt, wanneer er heelemaal geen reden voor is, en wanneer juist door zijn handelingen helaas blijkt dat hij veel lager staat in een gewraakt punt dan het te bestrijden wezen, niet tot ver-

nietiging behoort en behoeft te leiden. Juist dōor zijn hem toegeschreven hoogere ontwikkeling is de mensch in staat middelen uit te vinden om te voorkomen dat eventuele schade, die hij mocht ondervinden van enkele natuurkrachten (daar de mensch, hoewel uit het gewone dierenrijk afkomstig, er zich door zijn cultuur vrijwel tegenover geplaatst heeft) een blijvende schadepost zou worden. Wat een massa middelen staan hem onder aanwending van een relatief heel kleine moeite, maar door ontwikkeling van zijn zich steeds scherp vurnuft, niet ten dienste, om zonder dooden, zonder vernietigen, de levende wezens, te midden waarvan hij het groote geluk heeft te leven, van zijn eigendommen af te houden, indien de schade heusch noembaar wordt, bewijsbaar blijkt, en werkelijk steek houdt. Dat dit meestal maar veel geschreeuw en weinig wol is met die „schade”, en zelfs meestal maar pure phantasie, hem ingegeven door zijn ingekankerden lust tot dooden en vernietigen zelfs daar, waar het de hem allēen nuttige en voor zijn oog zeer schoone vogels betreft, of nōg sterker, waar het gaat om voor zijn landbouw of houtteelt onmisbare vogels, heb ik al eens even aangetoond in mijn eerste artikel. Zelfs is die ingekankerde lust tot dooden en vernietigen zōo sterk, dat ze bij zeer talrijken als de grootste levenslust wordt aangeprezen en op het levensblazoen geschreven; deze „mensen” noemen zich „jagers”, en zōo ver zijn ze doordrenkt met deze vernietigingslust, dat ze hun moraal, hun geheele zedelijke maatstaf daarvoor hebben moeten veranderen, door te decreteren: een wezen, als bijvoorbeeld een valk, die mij in eenigen zin beperkt in het aantal wezens dat ik per jaar wil en zal dooden, uit louter plezier, noem ik schadelijk (!!) en ik vraag een wet om dat verderfelijke wezen van den aardbodem te laten verdwijnen, omdat het mij in 't „dooden” aan banden legt, hetgeen ik toch het hoogste vind. Het komt eenvoudig niet te pas dat zoo'n valk honger heeft en om te blijven leven vleesch ziet te krijgen, als ik „jager”, zonder honger, uit pure moordlust (want dat is mijn hooge levensroeping) de velden af wil rennen om ten minste een hoog getal te kunnen opgeven aan mijn kornuiten, zoodat ze me achten kunnen!!

Aldus het innerlijk van een groot deel der mannen. Is het dan wonder dat de heele menschheid als totaal natuurverschijnsel genomen, toch een volslagen fiasco maakt, en 1914 en 1915 ons uur aan uur laten zien hoe diep we ons moeten schamen over „den mensch” en hoe mooi, waarachtig en goed de echte natuur is.

Een heel droevig staaltje van menschelijke moraal geeft de Naturwissenschaftliche Wochenschrift van 16 Mei 1915. Ze vertelt hoe de blanke, dus zoogenaamd „hoogere” mensch in Australië (Queensland) alleen uit lust tot schieten en moorden kangeroes en emu's zōo totaal uitroeit, dat aan de inboorlingen alle middelen worden ontnomen om in hun levensonderhoud te voorzien. Dan worden daardoor die arme drommels genoodzaakt zich te vergrijpen aan de kudden der blanken, en dit wordt door die blanken, die zelf de moedwillige oorzaak daarvan zijn, gestraft... met totale vernietiging der Australiërs; zelfs vrouwen en kinderen worden niet gespaard!

Hoef ik u nog meer te vertellen wat de mensch van heden „cultuur” noemt? Och, er zijn duizenden van diezelfde staaltjes, en ge kunt ze zelf overal lezen en overdenken, en „cultuur” met „natuur” vergelijken. Dan zult ge leeren voelen voor mijn streven voor een hoogere, natuurlijke cultuur des menschen; een cultuur, gebaseerd op de verheven en heilzame natuurinrichting; de natuur toegepast in 't menschelijk brein en gemoed, omdat de mensch de natuur heeft leeren begrijpen, waardeeren en leeren inzien als de hoogste inrichting, waaruit wij kunnen leeren. Zelfs leeuw en tijger zijn voor den mensch nog geen tiende gedeelte zoo schadelijk als een geweer en kanon, luchtschip en bom. Waarom dan geen streven van alle menschen om de geweren, kanonnen, luchtschepen en bommen uit te roeien, maar wel de leeuwen en tijgers? Zelfs is het streven der meeste menschen: hoe langer hoe méer geweren en kanonnen te willen hebben, en hoe langer hoe minder leeuwen en tijgers, die toch met een beetje natuurlijke, geweerloze verordeningen zéér, zéér weinig van zich zouden laten spreken. Maar als ze heden ten dage steeds minder van zich laten spreken, gaat diezelfde mensch (hij moge Roosevelt, Dugmore, Berger, of hoe ook heeten) met geweer, zōo lang zoeken tot hij er in door menschen niet bewoonde streken tōch nog vindt, om ze te kunnen vernietigen, omdat... ze niet van zich lieten spreken!! en niets verkeerd tegenover den mensch op hun geweten hadden!

O neen! vertel mij niets van een mensch, die wapens bemint, zonder ze noodig te hebben. En zoodra de mensch ze opgehouden zal hebben te beminnen, zal ook blijken dat hij ze niet noodig heeft.

Doch keeren we tot onze natuur terug. Het zijn niet alleen de Termieten die zwammen kweken; ook bij een kleine groep van mieren komt dit voor, n.l. bij de z.g.n. „Bladsnijders”, een groep van ongeveer 100 soorten uit Amerika. De kweekbodem is hier geen hout, maar bestaat uit een koek van bladstukjes, die ze zelf uit de bladeren knippen. Möller heeft daarbij gevonden dat er door deze mieren zelfs een schimmel wordt gekweekt en tot cultuurplant gemaakt, die in de overige natuur nog nergens gevonden is (dus zoo iets als de mensch met kameel en dromedaris). In deze mierenkolonie nu, bestaan uiterlijk kenbare afzonderlijke mierenindividuen, die alleen voor deze groentekwekerij leven en bedoeld zijn. Hun werkzaamheid is zeer gewichtig, want hun voortdurende arbeid is niet alleen noodig om de kweekbedden van „onkruid” te zuiveren, maar vooral ook om het cultuurprodukt, dat ze aan deze schimmel willen kweken, die ze op de verzamelde bladstukken laten woekeren, te voorschijn te brengen;

Verwijdert men deze *tuinlieden onder de mieren* uit de kweekkerij, dan groeien de schimmeldraden uit tot lange luchtdraden, en in korten tijd is het geheele nest verschimmeld. Dit uitgroeien nu wordt door deze kleine tuiniërs verhinderd, doordat ze onop-houdelijk, bij dag en bij nacht, alle bovenbedoelde valsche uit-spruitsels afbijten. Alleen als dat voortdurend geschiedt, ont-staan er aan de schimmeldraden de voedzame weefselhoopjes, waarom het hun te doen is, en waardoor het geheel een miniatuur „bloemkooltje” wordt, door het vernuft dezer dieren daartoe gekweekt. Deze tuiniërs hebben echter nóg meer te doen; wanneer de grootere arbeiders de uitgeloopte deelen van de zwamkweekkerij hebben afgebroken, weggebracht en door nieuw materiaal hebben vervangen, dan komen de tuiniertjes en beplanten de bedden met afgetrokken zwamdaden, zoodat spoedig een sneeuw-wit-weefsel ook op de nieuwe bedden ontstaat.

Bij deze kolonies is het ook bekend op welke manier de schimmel van de eene kolonie in de andere komt. Von Jhering stelde vast, dat bij den aanleg van een nieuwe kolonie de van de parings-vlucht terugkomende koningin, kleine hoeveelheden van de zwam uit haar oude huis meebrengt. Zij heeft daarvoor nog wel een bijzonder zakje onder de mondholt! Wat een treffend bewijs weer van de geheimzinnige en diep-liggende doelmatige inrich-tingen in de natuur. Heeft de koningin nu bij de grondvesting van een nieuwe kolonie nog geen enkel individu tot gezelschap, dan poot ze onder zeer omslachtige handelingen de meegebrachte zwamvlok in haar eigen uitwerpselen en zorgt ook verder ge-regeld voor nieuwe bemesting door van de schimmelbedden stuk voor stuk even mee te nemen, een doelmatige bewerking te laten ondergaan en de weggenomen stukken er dan weer bij te voegen. Maar ze kan toch op deze manier aan de schimmelbedden niet genoeg voedsel verschaffen; op een of andere manier moet ze voedsel voor deze planten aanbrengen; dat doet ze nu op een hoogst merkwaardige manier: zij eet n.l. dan 90% van de eieren, die ze zelf legt, weer op, om in haar darmkanaal genoeg substantie tot het bemesten der schimmels te produceeren. De enkele werk-mieren, die ze in 't begin ter wereld laat komen en opvoedt (ze voedt deze larven ook met haar eigen eieren op) behooren tot de kleinste soort en worden zoo spoedig mogelijk als tuiniërs aan-gesteld bij de schimmelkweekkerijen en eten dan zelf van de voe-dingshoopjes die bij zorgzame behandeling spoedig aan deze schimmels ontstaan. Na 8 of 10 dagen gaan er werk-mieren naar buiten om bladstukjes te knippen en te verzamelen en dan groeit de kweekkerij spoedig enorm en behoeft niet meer bemest te wor-den; evenmin offert de koningin hare eieren dan meer op.

Overneming verboden.

P. J. BOLLEMAN VAN DER VEEN.

Ieder aandachtig lezer heeft in mijn vorig stuk zeker zelf al wel het woord „ontucht” als drukfout begrepen voor „intucht”.

HET DUINROOSJE.

MAURITS Wagenvoort zegt het zoo treffend, als hij het over 't plaatjes kijken heeft: „het geschrevene verhoudt zich tot de plaats als de analyse tot de synthese, als de ontleding tot de samenstellende gedachte”. Zoo is 't ook bij de beschouwing van het Duinroosje. Ontmoet ze in de duinen, in Juni en Juli, en ge dweept er mee, ge zoudt ze willen uitspitten, al die plant-jes, ge zoudt er het mooiste plekje van uw tuin voor willen geven om het voor zoo'n duintafreeltje te verruilen. Maar zet u aan het beschrijven en ge ervaart, dat elke beschrijving onvolkomen is, dat ge ver beneden de werkelijkheid blijft, dat ge, hoe ge hen ook aanlegt, het bloempje aan 't versnipperen gaat, zonder de fragmenten hun vroeger leven en hun vroegere fleur te kunnen hergeven. Het Duinroosje is nu eenmaal een bloempje, waaraan men met z'n hand niet raken moet. Men mag 't bewonderen, men mag er in opgaan, men mag er in zaligheid van genieten, maar verder... geen sprake van eenige toenadering. Er is een afstand, die zich niet straffeloos overschrijden laat.

Als ik het dan ook waag, haar aan U voor te stellen, dan is 't onder voorbehoud, dat men niet denke, een uiteengeplozen detailleering er van te zullen vinden. Want daarvoor leent ze zich niet. Ze is mooi, ze is teer, ze is... gauw geraakt, zooals zoo vele schoonen, die weten, hoe ze boven anderen bevoorrecht zijn. Kom ze niet te na, wil ze niet plukken; met speldeprikken wijst ze u terug. Want zooveel intimiteit verdraagt ze niet. En komt ge met grover wapens, neemt ge haar op, draagt haar weg, brengt haar over in uw hof, sluit haar op binnen de enge grenzen van wat gij uw heerlijk eigendom noemt, dan... wordt ze grof, grof als haar omgeving; ze ver-boert en leert u, dat wat van adel is, niet onder het gemeene volk wil huizen, dat de vrijheid eerste voorwaarde is, om natuur heur schoonheid te doen behouden: schoonheid in vorm, in lijn, in kleur.

Van adel is ze. Haar stamboom wortelt in het sagenrijke grijs der eeuwen. Als Aphrodite zich ophief uit het schuim der zee, — zoo gaat het verhaal — ontsproot de roos, waar zij den voet op d' aarde zette. Is het wonder, dat heur nakroost de woningen der menschen vlucht en zich bij voorkeur terugtrekt in de eenzaamheid, dat het Duinroosje de liefelijkste onder hare telgen, zich vestigt op den top der duinen? Daar is de heldere

hemel, de woonplaats der goden, boven haar, daar doet Aeolus z'n machtigen adem gaan, fluistert Zephir in zachte zuchten; Helias en Hekate blikken beschermend op haar neder, Neptunus toont ze bijwijlen z'n reuzenkracht, Iris laaft ze, Isis voedt ze, Hebe verjongt ze, daar leeft ze, omringd van goden, door goden behoord.

K. SIDERIUS.

DE HEILIGE PILLENDRAAIER.

DE PEER.

Op een mooien Zondagmorgen in Juni komt een herders-jongen, wien ik had opgedragen op 't doen en laten van den heiligen pillendraaier te letten, me met een van vreugde stralend gelaat waarschuwen, dat hij het oogmerk gunstig achtte een vruchtbaar onderzoek in te stellen. Hij had het insect verrast op 't oogenblik, dat het uit de aarde kroop, hij had op 't punt van uitgang gegraven en op geringe diepte het vreemdsoortige ding gevonden, dat hij me ter hand stelde.

Vreemdsoortig was het ongetwijfeld, maar behalve dat, gaf het me te verstaan, dat het weinigje dat ik op dit punt meende te weten, absoluut bezijden de waarheid was. Wat den vorm betreft is het precies een goedgevormd peertje, dat zijn frissche kleur verloren heeft en, nu beursch geworden, een bruine tint heeft aangenomen. Wat mag dit wonderlijke ding toch wel wezen, dat sierlijk voorwerpje, dat rechtstreeks uit een draaiersatelier schijnt gekomen te zijn? Heeft een menschenhand het gevormd? Is het een nabootsing van de vrucht des perebooms, om er een kind plezier mee te doen? Men zou 't haast wel zeggen. De kin-deren gaan om me heen staan, ze kijken er met een begeerig oog naar en zouden er gaarne hun speelgoedvoorraad mee verrijken. Het is veel mooier van vorm dan een agaten kraal, dan een ivoren ei of een palmhouten tol; 't is waar, de stof is niet zoo heel fijn, maar ze voelt stevig aan. 't Doet er niet toe, in elk geval krijgt 't in de aarde gevonden eitje vooreerst geen plaats in de speel-goedkast mijner kinderen.

Zou 't inderdaad het werk van den pillendraaier wezen? Zou er een ei of een larve in zitten? De herder beweert van wel. Uit een dergelijke peer, die hij bij 't graven ongelukkigerwijze stuk had gestooten, was volgens hem een wit eitje ter grootte van een graankorrel te voorschijn gekomen. Ik durf 't niet gelooven, omdat het meegebrachte voorwerp zoo geheel iets anders is dan de pil, die ik vermoedde te zullen aantreffen.

Het zou onvoorzichtig zijn de raadselachtige vondst open te

Foto R. Tepe.

HET DUINROOSJE.

snijden en zijn inhoud aan een onderzoek te onderwerpen: mijn inbraak zou de levensvatbaarheid van 't ingesloten kiempje in gevaar kunnen brengen, altijd, als het eitje van den mestkever er in is, zooals de herder vast en zeker gelooft. En dan is het ook best mogelijk, dat de peervorm, in tegenspraak met hetgeen ik me had voorgesteld, een loutere toevalligheid is en ik van mijn leven nooit weer iets dergelijks zal vinden. 't Is in ieder geval zaak, het ding te bewaren, net zooals ik het ontvangen heb en in den omtrek op onderzoek uit te gaan.

Den anderen morgen bij 't krieken van den dag is de herder al op zijn post. Ik ontmoet hem op de pas ontboschte hellingen, waar het warme zomerzonnetje ons niet voor een uur of twee, drie zal komen kwellen. En terwijl de kudde, toevertrouwd aan de zorgen van den hond, rustig weidde, beginnen wij samen onzen onderzoekingsstocht.

Een mestkevershol is gauw gevonden, kenbaar als 't is aan 't molshoopje dat het bedekt. Ik heb mijn makker mijn zakspade geleend, dat lichte en toch stevige instrument, dat ik, onverbeterlijke grondwerker als ik ben, zelden vergeet bij me te steken en met een krachtige beweging is het hol blootgelegd. Ten einde de inrichting en de meubilering van die onderaardsche woning goed te kunnen zien, heb ik me lang uit op den grond uitgestrekt en zie nu in 't geopende hol een fraaie peer liggen. Nimmer zal me die eerste openbaring van den moederarbeid des mestkevers uit de gedachte gaan. Zoo ik, als oudheidskenner, snuffelende in de eerwaardige relikken van 't oude Egypte, uit het een of andere Pharaonisch graf, gewelf het heilige insect der dooden uit smaragd gehouwen, had opgedolven, zou mijn emotie niet heviger geweest zijn. O! welk een zaligheid als de waarheid plotseling aan den dag treedt; welk genot is daarmee te vergelijken! De herder was dolblij, hij lachte over mijn glimlach, hij verheugde zich in mijn geluk. Een toevalligheid treft men niet tweemaal achtereenvolgens, *non bis in idem*, luidt de klassieke spreuk. Dit is nu al twee maal, dat ik dezen zonderlingen peervorm onder 't oog krijg. Zou dit de normale gedaante zijn waarvan nimmer wordt afgeweken? Laten we het onderzoek voortzetten en we zullen de oplossing der vraag vanzelf vinden. We maken een tweede nest open dat, evenals het voorgaande, een peer bevat. De twee vondsten gelijken op elkaar als twee druppels water, men zou zeggen, dat ze uit denzelfden gietvorm afkomstig waren. Een zeer belangrijke bijkomstigheid is wel deze, dat ik in het tweede hol het mestkever-wijfje aantrof, dat de peer krampachtig omvat hield, blijkbaar bezig met er de laatste hand aan te leggen alvorens voor altijd haar onderaardsch verblijf vaarwel te zeggen. Thans is alle twijfel bij mij verdwenen nu ik en den werkman en zijn werkstuk ken.

Het overige gedeelte van dien morgen bevestigde slechts mijn veronderstellingen, en voordat een verzengend zonnetje me uit mijn exploratie-terrein had gedreven, beschikte ik over een dozijn peren, alle nagenoeg van denzelfden vorm en van gelijk volume. Herhaaldelijk trof ik 't wijfje in 't atelier druk aan 't werk.

Laat ik thans mogen verhalen, wat de toekomst me vervolgens heeft ontsluit. Gedurende den ganschen zomertijd van einde Juni tot September, heb ik bijna dagelijks mijn bezoeken aan de streken, waar de mestkever zich op houdt, herhaald en 't resultaat mijner onderzoekingen heeft mijn stoutste verwachtingen overtroffen. In 't geheel zijn me wel ten minste een honderdtal nesten in handen gekomen, die alle zonder uitzondering het sierlijke peertje bevatten; maar nooit ofte nimmer de ronde pil of de bal, waarvan de boeken gewagen.

We zullen thans de geschiedenis verhalen, zooals die zich inderdaad heeft toegedragen en ons alleen beroepen op die feiten, welke door ons meermalen gezien zijn.

Het nest van den mestkever is van buiten kenbaar aan een heuveltje van omgewoelde aarde, een soort van molshoopje, bestaande uit het overtollige puin, waarvoor het wijfje, bij het sluiten van 't verblijf geen plaats had, omdat een gedeelte der uitgraving vrij moest blijven. Onder dit heuveltje gaapt een putje, dat niet dieper is dan ongeveer 10 c.M., dat toegang verleent tot een horizontale galerij, die uitloopt op een ruim verblijf, wel ter

grootte van een vuist. Onder dit eenige duimen dikke gewelf rust het eitje te midden van een rijken voorraad levensmiddelen, waar het de zegeningen van een verzengend zonnetje geniet; dat is het ruime atelier, waar de moeder het brood voor den toekomstigen voedsterling gekneet en tot een peertje gevormd heeft. Dit mestbrood ligt met zijn lengte-as in horizontale richting, verder herinneren zijn vorm en grootte sterk aan die kleine Dirkjes-peren, die door hare frissche kleur, haar geur en haar vroege rijpheid, bij 't jonge geslacht zoo geliefd zijn. De grootte vertoont slechts geringe afwijkingen. De grootste zijn 45 m.M. lang bij 35 m.M. breed, de kleinste geven resp. 35 en 28 m.M. tot uitkomst.

Zonder nu juist 't gepolijste van stucadoorwerk te vertoonen, is de oppervlakte toch zorgvuldig met een laagje klei aangestreekt. Het peervormige broodje, dat aanvankelijk zoo week is als boetseerlei, verkrijgt weldra door 't uitdrogen een harde korst, die een druk der vingers kan weerstaan. Deze schors is 't beschuttende omhulsel, die de opgeslotene van de buitenwereld afzondert en hem vergunt in ongestoorde rust zijn levensmiddelen te verwerken. Maar als 't uitdrogingsproces ook de centrale massa bereikt, wordt het gevaar hoogst ernstig. We zullen nog wel gelegenheid hebben de ellende te beschrijven van 't larfje, dat op al te oudbakken brood is aangewezen. Welk soort van deeg verwerkte de bakkerij

van den mestkever? Zijn de muilezel en het paard er de leveranciers van? O neen! Toch heb ik het langen tijd gemeend, omdat ik het insect voor eigen gebruik met veel graagte op de uitwerpselen dier beesten te gast heb zien gaan. Daar echter bereidt hij gewoonlijk de pil, die hij zelf op een onder 't zand verscholen hoekje zal gaan vororberen.

Is echter het grove, met scherpe hooi-spruitjes vermengde brood voor zijn eigen behoefte voldoende, aan het gebak voor zijn gezin stelt hij hogere eischen: dit moet fijn, buitengewoon voedzaam en licht verteerbaar zijn. Hij heeft daartoe de schapen-specie noodig, niet de donkergroene olijfjes, welke de hamel in rijken overloed op de wegen uitstrooit, maar die, welke door een minder droog ingewand, tot een zachten koek is gevormd. Het is hier niet het uitgeputte draderige product van 't paard, het is een zachte kneedbare homogene stof, rijk doortrokken met voedende sappen. Door haar kneedbaarheid en haar fijnheid leent ze zich bij uitstek tot het modelleeren van het kunst-peertje, door haar voedende waarde is ze zeer dienstig voor het zwakke maagje der jonggeborene. In een klein bestek zal de larve er voldoende voedselvoorraad vinden.

In welk deel dezer eigenaardig gevormde voedselmassa moet men het eitje zoeken? Men zou verwachten, het in 't middelpunt aan te treffen, omdat het daar het best beveiligd is tegen de kwade invloeden van buiten en er bovendien een meer gelijkmatige temperatuur heerscht. Bovendien zou het jonge larfje er omringd zijn door een overal even dikke laag voedsel en er voor mogelijke teleurstellingen bij 't nemen der eerste hapjes gespaard blijven.

Dat alles schijnt zoo natuurlijk, dat ik zelf langen tijd die meening toegedaan ben geweest. In de eerste peer, die ik met een pennemes laag voor laag afschilferde, heb ik in 't midden de massa gezocht, in de heilige overtuiging er het eitje te zullen aantreffen. Tot mijn verbazing vond ik het daar echter niet, maar wel in 't vernauwde gedeelte der peer, aan de uiterste punt van den hals. In verhouding tot 't insect is het zeer groot, 't heeft een langwerpige ovale vorm, is wit van kleur, en meet 10 m.M. in de lengte bij 5 m.M. over de grootste breedte. Een ledige ruimte scheidt het van de gladde gepolijste wanden van 't kluisje, den tabernakel van den kiem, de kamer van ontluiking. Behalve aan zijn bovenste einde, waarmee het aan den binnenwand der cel verbonden is, rust het geheel vrij, evenals de peer in horizontalen stand, op een kussentje van lucht, de meest elastische en warmste ligplaats. Laat ons ook nog opmerken, dat de top van 't heuveltje niet vast en glad is als de rest van de peer, doch bedekt is met een vezelbosje, dat 't de lucht mogelijk maakt tot de inwendige ruimte door te dringen.

Een ernstig gevaar bedreigt den heiligen pillendraaijer in den larve-toestand, nl. het verdrogen der levensmiddelen. Dit onderaardsch gewelf, waar hij zijn prilste jeugd doorbrengt, heeft tot

DE HEILIGE PILLENDRAAIER.

1. DE HEILIGE PILLENDRAAIER ONTDOET ZICH VAN EEN CONFRATER, DIE MET ONEERLIJKE BEDOELINGEN ZIJN HULP KOMT AANBIEDEN.

2. ONDERAARDSCH WONING, WAARIN DE MESTKEVER DEN MONDVOORRAAD, VOORDE LARVE BESTEMD, TOT EEN PEER KNEEDT.

zoldering een aardlaag van nagenoeg 1 d.M. dikte. Wat beteekent zulk een dunne beschutting tegen de verzengende hitte gedurende de hondsdagen, die haar invloed op nog veel grooter diepte doet gevoelen. In 't huisje van de larve heerscht dan ook een gloeiend heete temperatuur, niet ongelijk aan die eener broedstoof.

De levensmiddelen, die toch zeker een week of drie, vier moeten strekken, zijn derhalve aan een vroegtijdige verdroging blootgesteld, zoo dat ze oneetbaar zijn geworden. Vindt de ongelukkige worm in plaats van 't smakelijke zuigelingenkostje niets anders dan een taaie, steenharde korst, dan is hij onherroepelijk ten doode opgeschreven. En hij komt inderdaad om. Ik heb ze bij massa's gevonden, van die slachtoffers der Augustus-zon, die, na fern van den verschen teerkost gesmuld te hebben, er zich een kamertje in gegraven hadden, maar er jammerlijk om het leven kwamen, omdat ze de te hard geworden specie niet meer konden vermalen. Er blijft een dikke schaal over, een soort van braadpan zonder opening, waarin de ongelukkige gezengd en verschrompeld nederligt.

Gaat de larve in de door de droogte versteende schaal te gronde, het volkomen insect bezwijkt er eveneens in, daar het niet bij machte is, 't omhulsel te verbreken en er zich aldus uit te bevrijden. Daar we 't later nog wel eens over dit bevrijdingsproces zullen hebben, zullen we dit punt voorloopig met rust laten en ons uitsluitend met de beproevingen der larve bezig houden.

We zeiden reeds, dat de uitdroging der levensmiddelen het dier noodlottig is. Dit bleek uit de larven, die ik gebraden in hun pan vond; het blijkt nog sterker uit de volgende proef. In Juli, als de periode van 't nesten maken in vollen gang is, breng ik in kartonnen of houten dozen een dozijn peren, die ik dienselfden morgen uit de aarde heb opgegraven. Na de dozen zorgvuldig gesloten te hebben, zet ik ze in de schaduw, in mijn werkkamer, waar dezelfde temperatuur heerscht als buiten. Welnu, van dien kweek komt niets terecht; nu eens verdroogt het ei, dan weer komt de larve wel uit maar het wurmpje komt weldra om. In blikken dozen daarentegen of in glazen stopflesschen gaan de zaken naar wensch en heb ik daar geen slachtoffers te betreuen. Vanwaar deze verschillende uitkomsten? Eenvoudig, omdat bij de hooge Juli-temperatuur de verdamping snel plaats heeft onder een poreuse bedekking van karton of van hout; de voedselper verdroogt en het wurmpje komt van honger om. In de ondoordringbare verblijven van blik of van glas heeft geen verdamping plaats, de levensmiddelen behouden hun malsheid en de larven gedijen even voorspoedig als in het hol, dat hen zag geboren worden.

Om het gevaar voor uitdroging te bezweren staan het insect twee wegen open. In de eerste plaats drukt hij met al de kracht zijner machtige voorpooten de uitwendige laag aan, ten einde er een beschermende korst van te maken, die dichter en vaster van constructie is dan de centrale massa. Breek ik een dezer droge conserven-potjes, dan laat 't omhulsel in den regel gemakkelijk los en doet evenals bij een noot de centrale pit te voorschijn komen. Om het brood wat langer versch te houden bewaart mijn huishoudster het op heete zomerdagen in een gesloten aarden pot. Dat insect handelt even zoo: door den druk zijner pooten boetseert het een pot voor het brood voor zijn gezin.

De mestkever gaat zelfs nog verder: hij wordt meetkundige, die een fraai stereometrisch probleem weet op te lossen. Onder gelijke omstandigheden zal de verdamping geëvenredigd zijn aan 't verdampende oppervlak. Er moest derhalve aan de voedselmasa de kleinst mogelijke oppervlakte gegeven worden, om het vochtverlies zoo gering mogelijk te doen zijn, maar tegelijkertijd moet deze kleine oppervlakte de grootst mogelijke hoeveelheid voedende stoffen bevatten, opdat het wurmpje er genoegzamen teerkost vindt. Welke vorm nu omvat onder 't kleinste oppervlak het grootste volume? Het is de bol, antwoordt de meetkunde. De mestkever kneedt derhalve het rantsoen voor zijn nakroost in een bol, terwijl hij voor 't oogenblik nog geen werk maakt van den hals der peer, en deze bolvorm is geenszins het gevolg van de manier

DE HEILIGE PILLEN-DRAAIER.
DOORSNEDE VAN DE PEER.

waarop hij, al rollende, zijn voedsel vervoert. We zagen reeds vroeger, dat 't insect met 't oog op een gemakkelijker en vlugger transport den buit, dien hij op een verwijderde plek zal te verorberen hebben, tot een zuiveren bol kneedt, waaruit dus duidelijk blijkt dat 't vormen van den bol aan 't rollen voorafgaat.

We zullen aanstonds zien, dat de peer, voor de larve bestemd, in 't hol wordt bewerkt. Zij wordt volstrekt niet gerold, ze wordt zelfs niet verplaatst. De mestkever geeft haar den vereischten vorm precies zooals een modelleur zou doen, die zijn klei kneedt onder den druk zijner duimen. Met de hem ten dienste staande organen zou 't insect best in staat zijn ook andere, minder sierlijke vormen te kneden dan 't bekende peertje. Hij zou b.v. even goed den lompen cylinder, den beuling bij de Geotrupen in zwang, te voorschijn kunnen brengen, hij zou 't nog eenvoudiger kunnen aanleggen en 't stuk in den vorm laten, zooals hij het vindt. De zaken zouden een veel sneller verloop hebben en

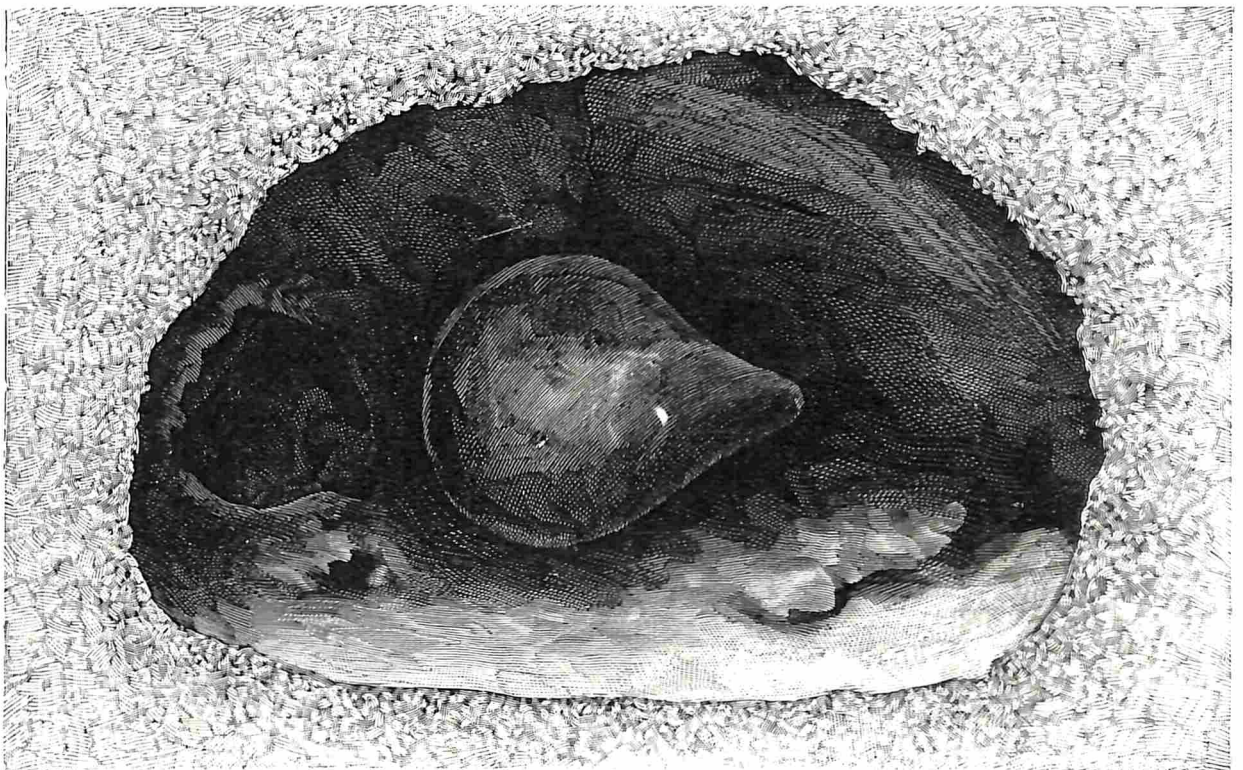
't dier in de gelegenheid stellen, meer van de zonnefeesten te genieten. Maar neen: de mestkever verkiest uitsluitend den zoo uiterst moeilijk te verkrijgen bolvorm, hij doet alsof hij de wetten der verdamping in de lessen der meetkunde op zijn duimpje kent.

Thans dient nog de functie van den hals der peer verklaard te worden. Deze bevat het eitje, dat in de kamer van ontluiking veilig bewaard ligt. Iedere kiem nu, zoowel die van de plant, als van het dier, heeft als eerste en voornaamste levenswekker lucht nodig, die tot het binnenste van 't kippenei kan doordringen, door middel van talloze poriën, waarmee de eierschaal is voorzien. Met zulk een ei is de peer van den mestkever uitstekend te vergelijken. Haar schaal is het verharde omhulsel, dat de ontijdige verdroging moet beletten; haar voedselmasa, haar geel, haar dooier is de zachte pit, door de schors beschermd, haar luchtkamer is dat kleine vertrekje in den hals, waar de lucht de kiem aan alle zijden omgeeft. Waar kan dit kiempje nu beter zijn dan in de kamer van ontluiking, die als een voorgebergte in de atmosfeer naar voren dringt en waarin, dank zij den dunnen wand, maar voornamelijk door dat vederbosje, dat den heuvel bekroont, de lucht steeds vrijen toegang heeft.

Lucht en warmte, ziedaar de twee voornaamste eischen, die alle mestkevers zonder uitzondering stellen. De voedselmasa's zijn van verschillenden vorm, zooals we nog wel gelegenheid zullen hebben te zien; behalve de peer, vinden we, overeenkomstig den aard van den handwerksman, den cylinder, den eivorm, de pil, den vingerhoed, maar bij al die verscheidenheid van vormen, merken we dit voorname punt van overeenkomst op; dat het ei in een broedholte is geplaatst, waar het steeds volop frissche lucht en warmte genieten kan.

Gesteld eens, dat wij voor de vraag kwamen te staan: Een kiem is vergezeld van een massa levensmiddelen, die door uitdroging spoedig onbruikbaar zouden worden, welken vorm zouden we dan aan die hoeveelheid voedsel geven, en waar zouden we het ei deponeeren om het binnen het bereik van lucht en warmte te brengen?

Het eerste deel van dit vraagstuk is reeds door ons opgelost, toen we opmerkten, dat de bolvorm de meest verkieslijke is, omdat hij de grootste ruimte aan 't kleinste oppervlakte paart. Wat het

DE HEILIGE PILLENDRAAIER.
DE PEER VAN DEN HEILIGEN PILLENKEVER IN HET HOL.

